

ÅRSTALE 2012

GODT NYTT ÅR ALLE SAMMEN.

Velkommen til Havforskningens dag i 2012, som jeg håper blir like vellykket som de foregående. Målene med samlingen er de samme som før; felles forståelse, samarbeid og alliansebygging.

La meg få lov å ønske velkommen direktør for Mattilsynet Harald Gjein og Fiskeridirektør Liv Holmefjord som eksterne foredragsholdere på dagen vår i dag. Vi er spente på hvordan vi oppleves som leverandør hos to av vår viktigste brukere, Mattilsynet og Fiskeridirektoratet.

Etter prisutdelinger og lunsj loses vi gjennom aktuelle og spennende parallellsesjoner før vi avslutter disse to dagene med en årsfest..

Når vi ser tilbake på år 2011, er jeg tilfreds med at vi -greier å nå økonomisk balanse. Det er meget viktig for oss, for det opprettholder vår evne til å møte utfordringer som kommer. Jeg hadde ønsket å få et overskudd for å bygge opp en større reserve, og vil forsøke å få dette til i 2012.

Rådgivingsutfordringene våre har i 2011 vært svært så sammensatte. Nå får vi senere høre hva to av våre viktigste brukere mener, men min opplevelse er at vi innenfor den generelle bestandsrådgivingen leverer det vi skal på de bestandene hvor vi blir bedt om å levere.

Innenfor oljevirkosomhet og gruvedrift er bildet mer nyansert. Fra svært så sentralt plasserte aktører i statsforvaltningen tas det til orde for at vi har fellestrekk med miljøvernorganisasjoner. Det hevdes at vi anvender føre-vår prinsippet svært strengt og at forskerne, og dermed instituttet, har en restriktiv tilnærming til all næringsvirkosomhet innenfor gruvedrift og olje. Enkelte hevder at vi bruker føre-vår for å hindre enhver næringsutvikling.

Slike påstander er alvorlige, ikke fordi de nødvendigvis er riktige, men fordi det fester seg et innrykk i samfunnet at vi ikke bygger vår rådgiving på vitenskapelige data alene, men at vi også legger politiske oppfatninger til grunn for våre råd. Det koster oss noe hver gang vi blir møtt av slike argumenter. Det beste mottiltaket er å fortsette å være trygg på vårt vitenskapelige ståsted, og at vi også tar inn over oss de prioriteringer og valg storsamfunnet tar. Det er også viktig at vi ser nærmere på måten vi gir våre råd på. Kravet til vitenskapelig dokumentasjon kommer til å øke, og vi må sannsynligvis i langt større grad differensiere og detaljere vårt kunnskapsgrunnlag og våre vurderinger der vi gir råd. Som eksempel kan jeg nevne rådgivingen i knyttet til siste TFO-runde. Vi fant det denne gangen nødvendig å splitte opp de grove områdene det ble bedt om vurderinger for, for å sette oss i stand til å gi råd som ikke uten videre kan avfeies som ritualer eller ikke å være konsistensekonsistente med det vi har uttalt tidligere. Vi vet at de som ønsker utbygging henter inn ”motekspertise”, og også bruker ulike strategier for å svekke våre kommentarer og råd.

Innenfor rådgiving for bærekraftig akvakultur har vi kanskje hatt den største utfordringen, spesielt knyttet til råd for bærekraftig akvakultur. Mens vi tidligere forsket intenst for å utvikle av akvakulturnæringen skal vi nå gi forvaltningsråd om bærekraft, miljøeffekter, velferd og helse. Samtidig opplever vi at forvaltningen ikke helt ut er klar for å ta imot råd innefor akvakultur. Terrenget er vesentlig mer komplisert enn hva tilfellet er innenfor den tradisjonelle rådgivingsaktiviteten. Innen akvakultur skal rådene gis til Fiskeri- og kystdepartementet, Mattilsynet, Fiskeridirektoratet og KLIF. I tillegg har Direktoratet for Naturforvaltning en egen rådgivingsprosess for vill-laks hvor rådene utvikles av Vitenskapskomiteen for lakseforvaltning.

For arbeidet vårt i kystsonen merker vi en økende grad av oppmerksomhet, og økende interesse. Vi ser også at det er flere offentlige organer som er interessert i å bruke vår kompetanse innen dette området. Forvaltningsplanarbeidet går Forvaltningsplanarbeidet går framover, og vi greier å beholde vår posisjon som ledende leverandør innenfor alle planene.

I 2011 er det også gjennomført evaluering av instituttet. Fagevalueringen i regi av Forskningsrådet rangerer oss fra weak til excellent. Samlet sett kommer instituttet noenlunde godt ut, men evalueringen har fanget opp stor variasjon mellom våre faggrupper, og ikke minst sett enda større variasjon mellom forskerne innad i faggruppene våre. Imidlertid, det gleder meg veldig at faggruppene Dyphavsarter, Sjøpattedyr og Plankton kom så godt ut. Det

viser at god faglig produksjon og kvalitet kan gå hånd i hanske med forvaltningsrettet rådgivning for FKD og andre brukere.

Sammenlignet med andre institutter kommer vi **ikke** dårlig ut, men det interessante spørsmålet er om vi kan være tilfreds med en rangering som er middels. Like interessant er det om våre brukere vil akseptere at vi over tid har et slikt nivå. Jeg tror svaret på dette spørsmålet er et klart nei. Vi ser at det vokser fram alternativ ekspertise, som vil etterprøve vår aktivitet og våre råd. Uten at vi er sterkere faglig enn det vi har vist i denne evalueringen legger vi oss helt åpen for de som søke å overta vår rolle, og ikke minst de som hevder at finansieringen av oss må over i den konkurranseutsatte delen av finansieringsordningene.

Den organisatoriske delen er ikke klar ennå. 24 januar skal det gjennomføres et "læringsseminar" i regi av OXFORD, og vi har fått melding fra Fiskeri- og Kystdepartementet om at rapporten skal være klar i februar. Det gjenstår å se når den kommer, men jeg kjenner så pass til innholdet at jeg vil allerede nå signalisere at jeg vil benytte den faglige og organisatoriske evalueringen som grunnlag for å gjøre de justeringene som må til. Arbeidstakerorganisasjonene vil bli trukket med i dette arbeidet ihht til lov og avtaleverk slik at vi kan få et best mulig resultat.

Jeg sa i talen min i fjor at vi må bli bedre på tilpasninger og justeringer til endrede rammevilkår og forutsetninger. Det tror jeg nok vi er nødt å ha et langt sterkere fokus på også i 2012.

Faglig sett er nok tildelingen av CRISP senter for forskningsdrevet innovasjon et faglig høydepunkt i 2011. En dypfølt takk til de forskere og andre som har drevet dette fram.

Hva ser jeg for meg av utfordringer for 2012?

Den største utfordringen å heve oss faglig slik at vi ved neste evaluering scorer bedre enn det vi har gjort denne gangen. Jeg tror nok at målrettede planer for den faglige utviklingen av den enkelte og av faggruppene samlet kanskje vil være det viktigste tiltaket. Skal instituttet samlet sett bli bedre, må forskerne hver og en være opptatt av jevn og kvalitetsmessig god publisering, i tillegg til alle andre pålagte oppgaver. At vi er vitenskapelig ledende innenfor våre fagområder kommer til å være kritisk viktig framover.

HAV 21 er en prosess om nettopp har startet. Det er et grunnlagsarbeid for ny Stortingsmelding for vår sektor. Arbeidet med HAV21 vil prege oss, og vi er godt representert i styringsgruppe, og undergrupper. Det er viktig at vi i denne prosessen kjenner vår besøkelsestid og sørger for at vi sender innspill som kan hjelpe arbeidet. Tidsplanen er rimelig kjapp. Innen utløpet av april skal undergruppene levere til styringsgruppen, og styringsgruppen skal levere videre til departementet i løpet av tidlig høst.

Av andre prosesser som på går, og som vil være viktige for oss å delta i vil jeg nevne satsingene på regional utvikling, Nordområdesatsingen, med mer.

Under etatsmøtet som er styringsdialogmøtet mellom Fiskeri- og kystdepartementet og vårt institutt presiserte departementsråden at Havforskningsinstituttet må ha fokus på, og diskusjon rundt, tilpasning, omstilling, dynamikk og justering av virksomheten også for 2012. Det forventes at vi er i stand til å prioritere vår aktivitet slik at også vår eksterne finansiering, d.e. prosjekter finansiert gjennom Forskningsrådet, EU eller andre, bygger opp under bestillingene fra Fiskeri- og kystdepartementet.

Skal vi klare å bygge opp vår reserve i 2012 slik jeg varslet innledningsvis, og det er tvingende nødvendig at vi alle har sterkt fokus på både inntekter og kostnader. Det helt nødvendig at alle er villig til å ta de nødvendige tak for å sikre at vi utnytter egen kompetanse før vi henter inn ny. Dere har hørt dette budskapet tidligere, og tenker kanskje at nå er han i gang igjen. Imidlertid er situasjonen for 2012 annerledes enn for tidligere år. For en del av dere vil det bety at dere må arbeide med oppgaver dere kan oppleve som nye og spennende, eller kanskje opplever som å være på siden av det dere helst vil. Jeg varsler en sterkere styring av aktiviteten, noe som vi må gjøre for å sikre oss mot verre tiltak.

Havforskningsinstituttets faglige råd skal nå oppnevnes fra Fiskeri- og kystdepartementet, og er foreløpig slik sammensatt:

Anders Goksøyr, UiB, leder

Edel Elvevoll, UiT

Gudrun Marteinsdottir, University of Iceland

Josianne Støttrup, Danmarks Tekniske Universitet

Manual Barange, Leder Scicom i ICES og Director of Science
Plymouth Marine Laboratory

Peter M Haugan, NERSC og UiB

Stig Omholt, UMB og leder av GenoFisk under FUGE-
programmet

Stein Fredriksen, UiO

Mandatet til rådet er enkelt,

Faglig råd skal:

- *Foreta vurderinger av instituttets faglige kvalitet*
- *Gi instituttet råd om langsiktig faglig utvikling, (bl.a. basert på instituttets risikoanalyse,) og foreslå tiltak*
- *Medvirke til samarbeid med andre institusjoner nasjonalt og internasjonalt der det kan bidra til å fremme instituttets faglige utvikling*
- *Utarbeide en årlig rapport om sitt arbeid til Fiskeri- og kystdepartementet. Rapporten oversendes departementet (og Norges forskningsråd) sammen med instituttets årsrapport*

Faglig råd skal møtes to ganger i året, og ellers hvis leder av og/eller et flertall av medlemmene i rådet og/eller instituttet ønsker det.

Tildelingsbrevet fra Fiskeri- og kystdepartementet for 2012 kom like før jul, og er mer omfattende enn tidligere. For Havforskningsinstituttet betyr tildelingsbrevet sterkere enn noen gang at vi må fokusere på den faglige utviklingen av instituttet, og -at vi langt sterkere må ta inn over oss signalene om tilpasning, omstilling, dynamikk og justering av virksomheten. Det er et felles lederansvar å gjøre de prioriteringer som tar oss i riktig retning. Vi må fokusere på dette arbeidet i 2012, selv om slike prosesser kan være smertelige, både personlig og institusjonelt. Vi er nødt til å få kontroll over alle prosjekter og vi må tilse at det ikke startes aktivitet som ikke er godkjent og fullfinansiert. Det er ikke nok at enkeltindivider har lyst og tar seg tid.

Av nye saker vi starter opp med er det spesielt en jeg vil trekke fram. Prosjektet Sea2Data har utviklet løsninger for dataløyper og en mer effektiv dataflyt på instituttet. Nå har vi også fått -ledelsen av NMDC som er et nytt nasjonalt datainfrastrukturprosjekt for marine data med 17 partnere. Om noen år vil det i følge forskningsdirektør Svendsen bli like lett å få ut marine data som ”penger fra en minibank”!

Statsbudsjettet gir også beskjed om at MARBANK skal overføres fra Universitetet i Tromsø til Havforskningsinstituttet. Det arbeides nå med denne

overføringen, som vil bli gjennomført i løpet av 2012. Vår posisjon vil bli ytterligere styrket som følge av dette, samtidig som, det helt klart vil ~~satt~~bli krav til at vi greier å videreføre og videreutvikle MARBANK og dens rolle.

Identifikasjonen med Havforskningsinstituttet er viktig. For meg er det viktig å slå fast at alle dere har en svært stor verdi, og at alle er viktige i de råd og den forskning vi leverer. Verden har aldri vært rettferdig, og det er slik at det i stor grad er forskerne som legger grunnlaget for aktiviteten vår. Uten ledende forskere vil vi ikke kunne opprettholde vår posisjon. At vi samtidig er avhengig av menneskene på forskningsfartøyene, personellet på stasjonene, det administrative støttepersonellet og forskningsteknikerne er selvsagt.

Forskningsdirektør Ole Arve Misund har tatt i mot utfordringen som direktør ved UNIS. Det tjener han til ære at han får denne posisjonen, og selv om det er et tap for oss, gir det også muligheter for bedre samarbeide mellom UNIS og oss. Ole Arve vil fortsette å ha en stilling som forskningssjef 2 ved instituttet, Jeg ønsker han selvsagt lykke til med den nye stillingen.

Inntil posisjonen etter Ole Arve besettes på nytt, blir Harald Loeng konstituert som Forskningsdirektør.

Det er ingen grunn til at vi ikke skal kunne gå utfordringene i 2012 i møte med et lyst sinn. Vi har:

- Menneskene og kompetansen – vi et gode

- Vi har infrastrukturen – både forskningsfartøyer og stasjoner
- Vi har posisjonen
- Vi har en positiv eier

Så må vi spørre oss om vi har:

- Evnen og viljen til å møte en stadig forandrende verden
- Evnen og viljen til å tenke og arbeide på andre måter
- Evnen og viljen til å skryte av hverandre – gjøre hverandre gode
- Evnen og viljen til å skape verdiene i og av oss
- Råd til å la dem som leter etter kunstige interne fiendebilder få lov til å holde på med sin destruktive tilnærming

Jeg er sikker på at vi har potensialet – tør vi ta det ut selv om det betyr at vi kanskje må arbeide på andre måter og med andre kollegaer?

Jeg har lyst til å innlede 2012 med et sitat fra Charles Darwin – om artenes evne til å overleve – og jeg tror sitatet også gjelder organisasjoner som vår:

”It is not the strongest of the species that survive. Nor it is the most intelligent. It is the one who is most adaptable.”

Godt nytt år!!

Tore Nepstad